

Nautelassa 200 vuotta sitten Tarina aatelisneidon ja runoilijan rakkaudesta

Somalainen aatelinento Eva Jaquette von Haefter asui Nautelan kartanossa 1700-luvulla. Silhen aikaan Nautelan kartanon omistajat vaihtuivat varsin tiheään, tulo kuitenkin pysyi Eva Jaquetten sukulaisten aiasta vuoteen 1800 asti, jolloin Nautelan kartanon osti kenraali-majuri Ernst Gustav von Willebrand. Tämä tarina kertoo ihmisen Nautelan kartanon valheesta 1700-luvulla, sivuten Alinkulan keskiväestöä. Kuitteen tämä on ennen kaikkea kertomus Eva Jaquette von Haefterista, aatelinisidosta, jota tuli ruotsalaisen runoilijan Bengt Lidnerin vaimo.

Kartanon omistajat

Eva Jaquette von Haefterin äiti oli Barbro Helena Freidenfeldt, joka meni toiseen avioliittoon v. 1758 ruotsalaisen Turan tuomiorovasti Samuel Pryssin kanssa. Tuomiorovasti Pryssin vaimo Lidnan Nautelan Knaapin, joka myöhemmin oli Nautelan kartanon kanttila, piispa Daniel Juseliusin leskiä Catharina Schwarzitza 8500 taalerialla. Pryss oli Nautelan tulleensa jo saattolleen kuuro ja ajoittain sokeakin. Hän myi kartanon apellens, kapeasti Freidenfeldille v. 1764. Eva Jaquette oli syntynyt v. 1752 ja oli kuusivuotias muuttaessaan Nautelan Knaapiin. Kapteeni Freidenfeldt antoi Pryssin perheen asua Nautelassa. Tuomiorovasti Pryss kuoli v. 1779, ja tämän jälkeen Nautelan kartanon hallinnasta vastasivat todella hänen taloudellisesti tilanteensa täysin romantaneeksi. Rouva Barbro Pryssin vaimu, everstiinlääkäri Carl Gustaf Freidenfeldt oli saanut Nautelan haltunsa nämä kuolemaan jälkeen: hän myi v. 1780 kartanon omistajalleen Barbrolle vain 416 rikkinääralla. Näin kartano oli jälleen Eva Jaquetten vanhemman omistuksessa.

Eva ja Bengt Lidner

Bengt Lidner (1757-93) oli ruotsalainen runoilija ja roussoukaisen tunteellisuuden merkittävä edustaja Ruotsin runoudessa. Hän opiskeli Pariisissa, muutti Suomeen Ketteren kartanossa toiseen, menä naimisiin suomalaisen aatelinisneidon Eva Jaquetten Haefterin kanssa, palasi Tukholmaan missä sai hallitukseensa perhen eläkkeen ja kuoli kurjudessa. "Elämänsä ja ruoussouksen källitteen", niin kertoo Oravan iso tietosankrija Lidneristä:

Eva Jaquette oli jo 36-vuotias tutustuneensa runoilija Bengt Lidneriin. Evaksu kuvataan komeaksi tummatukkaiseksi naiseksi, joka ilmeisesti harrasti varsin paljon lakemusta; hän tunsi Lidnerin runoutta jo ennen heidän tapaamistaan. Koska Lidner vietti kovin kulkeutuneita eläimiä ja oli useiden säätyläisperheiden vierasna, oleksikin hän myöskin Nautelassa v. 1788. Melko ihminen ajateltavana olivat Eva ja Bengt Lidner pitäneet elästä yhdessä, mutta Evan äiti piti avioliittoa mahdottomana. Lidnerin

kyky huolehtia perheestään aatelinis kyynelellänsä. Eva oli aatelinisneito ja Lidner aatelinis. Pari sai kuitenkin voitettua vastakkaiset ja avioliitto solmittiin 28.10.1788.

Huvimajaa

Nautelan Knaapin oli 34 maantallin tila, jota kuvattiin sijainneen kauniiksi. Siellä oli kaksi pöytäparha ja puutarhassa "huvihuone". Täälläsi turhausmaksuun rakennettiin kartanohin oli muotia. Jokaisessa herraskartanossa piti sellainen olo, jo istukunnotkseenkin kuului Nautelan huvihuone oli sita erikoinen, että se Lidnerin runojen kautta tuli ehkä Ruotsi-Suomen kuuluisimmaksi huvihuoneeksi. Nautelaa oli rakennettu 1762 uusi päärakennus, sen alakerassa oli kaksi huonetta ja yläkerassa oteerattavasti kaksi. Lidneri asuivat aluksi Nautelassa, joka aikoo on kuvattu heidän onnellisimmaksi. Ja niin korkeatavasti Lidner runoili vaimolleen:

Ät dig mig sång jag helga bör,
Jag som ej drar en munk, den ike-
de vil tillör.

Det är ut ditt trogna stöde
Mig ända till älskade man
Mig ända till älskade man
Ät gör du den förtrykte möte
Och till den älskades hopp.
Heven var det, om ej du, när
vären kunnat prydde,
Som spridda kindor då jag skref?
Vad är mig om du glad — din blick
mitt hjerta lyde,
Och alkare och skald jag bef.
Min omna värd jag jag,
Gömd under böga lindar,
Med lyran ut härd sjönk i naturs
svär.

Det var ej fältens prakt, det var ej
veters vindar —
När jag så endast du, som fröjd i
själen göd.

En gång, när Lidner ej är mer —
Din Lidner, som du nu din ömhet
värde finner,
När upp dessa blod du ser,
Ät du dig dock förtintra där
plömmar,
Och glömske ej det hjerta jag dig gäl!
Min vilnad öfver dig vid migens
blick skål strömmar,
När till mig lagergröns gra,
Du som stundtids gör en helig
midtidsminna!

Simulle miinu on laulauin pyhittäviä, tilinno, joka tietokone heikkyykin kuulauin simulle.
Uskolloisessa sytäsiä
Iminnusteesä kuvattav mimia.
Kolttaamaan sorrettu
Antamaan töttö läydylle.
Kun kevat korot tienoon, kuka, ei-
ellet sinä,
Siteiltä tunnet kun kirjoittin?
Tuli min heilanti, min iloisen —
sydämeni nautti laulettasi.
Ja minusta tuli rakastaja ja runoilija.

Muista, heillä ystävä, kun minä
luussa korkein lehmusten alla
Pyllyä kädessä vain luonnon
sielöllään.
Ei vaimiöden loista, ei läinätuli —
Ei ainoastaan, ainoastaan sin loit
tietuusa silhuun.
Kerran, kun Lidneria ei entä ole -
Siti Lidneriä, jota nyt pidet
hellyyteen arvoinena.
Kun katsetel näitä lehtiä,
Muistavat mieleesi menneet päivät,
Haamuni väriä jäljiksi kuuttomun kat-
teessa,
Kun kärsien peittämällä huudellen
Kuljet ääninä, kyyneleilläni
pyhäni keskyytöä hetkenä.

Nautelasta Tukholmaan

Kesän 1789 lopulla Bengt ja Eva Lidner matkasivat Tukholmaan ja jivät sinne asumaan. Lidner kahden Suomessa vietetyn vuoden jälkeen. Eva Jaquette alkaisaan sankarilisen taistelun läskäytyä vakavaksi vastaan. Tukholman tulleissa Lidner oli sairaas; hänet kannettiin laivalla ja hän ei voinut nousta kuin viikkoo. Sillä välein hänelle jo annettiin silloinmuotuisia vaivastee valastea: Odotetta perinto häntä tulipaolosa Göteborgissa suora ihminen, hullukamariaa sairasta virka ei tullut, vaan häneksi Lidnerin epäsiällönnöllinen elämän vuoksa.

Ruoukotees (Samlade dikter) ilmestymisen toi heille jälkiä julkisuutta. Vastaa kukaan Kustaa III:n kaoleman jälkeen sai Lidner nimikkeen: kunnikaalleen Lidnerin lupoi, johon liittyi 100 taalerialla vuoksesta. Saman vuote verotti Lidnerin oppilaitse sarviraouvetteen ja hän kuoli 4.4.1793. Lidnerinelle oli syntynyt tytö lapsi Adelaide, joka todettiin vaimojälkeeksi.

Eva Jaquette eläiti itensä ja tytärensä ilmeisesti kottopettajansa toimilla Tukholmassa jottakin vuoksa, saaden myös kunnikaan eläkkeensä puolel Lidner-vainajan eläkkeestä eli 50 taalerialla vuoksesta. Näitä vuokseita ajoitta on perästä Lidnerin toinen runo vaimolleen, joka on säilyttän hienon erilaan kun ensimmäinen, ilmeekö tyttären vaimojälkeytyä vaikuttanut tähän runoon.

Tulin min firu
Konn ät lyran ät mig räcka;
Vifta upp det vita namn!
Och, ät himlar hos mig väcka,
Tag din dotter i din fam!
Ät på henne lyttas strömmar,
Ber jag aldrig utaf Gud!
Men et hjerta, hvilket ömmar
Vid et hjerta, hvilket ömmar
Dufvon, fasten stormen skaka
Nöket, det hon blivit glad,
Sister upp et myrtenblad
Till ät racka fit sin minne!

Vaimolleen
Tule ojentu lyra minulle,
Keveysi sillä soita nimesi!
Ja jotta tullaivat herättämässä,
Ota tytäreni sylsi!

Että häneen otti virtaasi.
Minäkin Jumalalla pyydä;
Kunni sydän, joka hellyy
Korvian olotunni silmäille.
Kyytä, vaikka myrkkyä ravastavat
Pesä, jossa hän iloisen lepäsi,
Eiä myrtyrilleen
Opettaukseen sen vaimolleen.

Takaisin Suomeen

Eva Lidneriä välti, tuomiorovasti Barbro Helena Pryssille oli järjeitetty vanhuudekoti Mäkelän Alinkulan, missä hän kuoli 25.10.1808. Eva oli tytärenä Aaleidan kanssa muuttanut Alinkulan vanhuuskeskukseen, jota talon puolesta valmistettiin heidän ruokaanakin.

Eva Lidner näyttävästi muuttanut v. 1810 Paattisten Kreivillän ja sieltä Uuteenkaupunkiin. Hän eläiti itensä ja tytärensä edelleen kottopettajansa työllä. Suomen sodan 1808-1809 tuoman välinvaihdon myötä kunnikaan myyttimästä 50 taalerialla eläkke koppelu, josta kunnikaan hallitukseensa puolen käännyttämättä annettiin eläkkeeksi 72 bopolaira Elvareille myyttimästä 72 bopolaira eläkke.

Jostakavasta Eva Lidner muutti v. 1817 uudeksi tukholmaan. Siellä kustantaja julkaisi teoksen Lidnerin myöhemmin kootut kirjoitukset nimimöll kirjana, johon Eva Lidner kirjoitti Bengt Lidnerin elämäkerran. Kirjan julkaisemisen oli huoltavasti tarkoitettu Eva Lidnerin tukemiseksi, mutta se on myös osoittanut myöhemmin hyväksi lähteeksi Lidnerin tutkijoille. Rouva Eva Jaquette Lidnerin pääsi v. 1820 hootoon "Kuningattaren leskitaolon", eli vanhankotiin, jossa hän kuoli 6.5.1822 vuotiaana. Tytär Adelaide kuoli 1.1.1824.

Kaikkosa elämän ylimoimallistakin vuoksesta väkijääsi näyttävä Eva Jaquette Lidnerin läinän kintymys puolisoonsa säilyttäneen samoin tui vaimojälkeytään sähän runoilijajohtoisena. Ilmeisesti suhde äitiin ruotsalajissa runoon, ainakin tämän myöhempiä vuosina liitteenä ja huolehtiva. Vajaa mieleni tyttären Aaleideen hoito vaati varmasti osittain hänen työssä ja henkilöisyytensä osittain. Eva Jaquette Lidnerissä voimavarojen. Eva Jaquette Lidnerissä elämäntarina on myös kertomus naisen ohiesteesta asemasta tuona aikakautena, jolloin naisen elämänsä vaikkati ennen muuta kaksi asiaa: miän säilytän hän oli syntynyt ja miänkälteen olivat hänen perheuteensa. Kolttaamistaan noyryyksiä huolimatta on Eva Lidner näyttävästi kestäneen hallittavasti heikkessä tasapainossa elämänsä loppuun asti.

Kiittäviä Ysa Nikanderiä, josta sain apua runojen suomentamisessa.
Leena Vokari